

Lausunto kansalaisaloitetyöryhmän mietinnöstä "Kansalaisaloitemenettely"

Vihreä eduskuntaryhmä kannattaa esityksen yleisiä tavoitteita vapaan kansalaistoiminnan tukemisesta ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamisesta. Kansalaisten aktiivisuus on olennainen osa toimivaa demokratiaa, ja päätöksentekojärjestelmän tulee pyrkiä vahvistamaan kansalaisten toimintamahdollisuuksia.

Kaikki kansalaisaloitemenettelyn yksityiskohdat tulee punnita tarkkaan suhteessa kansalaisaloitteen yleisiä tavoitteita vasten. Kuten mietinnössä todetaan, menettelyyn liittyvät seikat ovat kansalaisaloiteinstituution sääntelyssä keskeisiä, sillä ne voivat vaikuttaa siihen, millaisen aseman kansalaisaloite vaikuttamiskeinona käytännössä saa. Mietintö myös korostaa sitä, että kansalaisaloitteen käyttökelpoisuus ja asema yhteiskunnallisessa päätöksenteossa voivat riippua aloitteen tekemiselle asetettavista vaatimuksista.

Tavoite joustavan, luotettavan ja käyttökelpoisen menettelyn luomisesta kansalaisaloitteen tekemistä varten toteutuu esityksessä pääsääntöisesti hyvin. Perusteltua on esimerkiksi jättää vireille panijalle riittävästi valinnanmahdollisuuksia niin, että vireille panija voi joustavasti päättää kansalaisaloitteen muodosta ja allekirjoitusten keräystavasta. Päätöksenteon avoimuuden kannalta on myös hyvä, että esityksessä esitetään velvoite julkistaa aloitteen tekemistä varten saatu rahoitus.

Vihreä eduskuntaryhmä katsoo kuitenkin, että vaatimus vahvan sähköisen tunnistamisen käyttämisestä kannatusilmoituksia sähköisesti tietoverkossa kerätessä, on ristiriidassa esityksen tavoitteiden kanssa. Vihreä eduskuntaryhmä yhtyykin kansalaisaloitetyöryhmän jäsenten Johanna Sumuvuori ja Kari Uotila allekirjoittaman erivän mielipiteen näkemyksiin.

Toteuttaakseen tavoitteen kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien parantamisesta, kynnys aloitteen kannattamiselle tulee pitää mahdollisimman matalana. Kansalaisaloitetyöryhmässä jätetyn vastalauseen tavoin Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että vahvan sähköisen tunnistamisen vaatimus nostaa turhaan kynnystä aloitteen kannattamiselle, ja toimii näin vastoin kansalaisaloitteen tarkoitusta. Mahdollisimman helppoon tapaan osoittaa kannatus sähköisesti tietoverkossa viittaa myös perustuslakivaliokunta, joka mietinnössään korostaa sähköisen kannatuksen keräämisen mahdollisuuden varmistavan sen, että "vähintään 50 000 allekirjoittajan vaatimus ei muodostu tosiasialliseksi esteeksi vakavasti otettavan ja laajaa kannatusta nauttivan aloitteen saamiseksi vireille." Vaatimus vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ei ole sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan kannan kanssa.

Paperisten kannatusilmoitusten keräämisessä ei edellytetä henkilön tunnistamista esimerkiksi henkilötodistus esittämällä, vaan väärinkäytösten estäminen perustuu ilmoitusten jälkikäteiseen tarkastukseen. Ei ole perustetta vaatia sähköiseltä kannatuksen ilmaukselta vahvempaa tunnistamista, kuin paperisen kaavakkeen kautta tapahtuvalta kannatuksen ilmoittamiselta.

Käytännössä vahva sähköinen tunnistaminen perustuu tällä hetkellä verkkopankkitunnisteisiin. Pankit eivät kuitenkaan katso verkkopankkiasioinnin kuuluvan peruspankkipalveluun. Kaikilla kansalaisilla ei ole yhtäläisiä edellytyksiä saada verkkopankkitunnuksia, niinpä vahvan sähköisen tunnistamisen vaatiminen luo eriarvoisuutta, kun osa kansalaisista ei voi täyttää sähköisesti kannatusilmoitusta.

Vahva sähköinen tunnistaminen on pankeille ja operaattoreille liiketoimintaa ja pankit ja operaattorit veloittavat tunnisteidensa käytöstä. Kuten perusteluissa todetaan, menetelmästä aiheutuisi kuluja kansalaisaloitteen vireille panijalle. Oikeusministeriön verkkopalvelussa nämä kulut jäisivät oikeusministeriön vastattaviksi, sillä palvelun käytöstä ei saisi 8 §:n mukaan periä maksua. Vireille panijalle ja oikeusministeriölle aiheutuvia kustannuksia merkittävämpi kysymys on se, onko perusteltua yhdistää yksityinen liiketoiminta perustuslaissa taattuihin kansalaisten osallistumismahdollisuuksiin.

Vihreä eduskuntaryhmä kiinnittää vastalauseen tavoin huomiota siihen, että Euroopan unionin kansalaisaloitteessa tuen kerääminen verkossa ei edellytä vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöä. Ei ole uskottavaa, että väärinkäytökset olisivat Euroopan laajuisessa aloitteessa pienempi uhka, kuin Suomen kansallisessa kansalaisaloitteessa. Silti väärinkäytökset katsotaan Euroopan unionin kansalaisaloitteessa voitavan ehkäistä muilla keinoin, kuin vahvalla sähköisellä tunnistamisella.

Ilman vahvaa sähköistä tunnistamistakin päästäisiin riittävään luotettavuuteen tekemällä sähköisille kannatusilmoituksille 9§ perusteluissa kuvattu tarkastus Väestökisterikeskuksessa. Väestökisterikeskuksessa yksilöitäisiin kannatusilmoituksen tekijäksi ilmoitettu väestötietojärjestelmästä. Kelpoisuus tarkastettaisiin selvittämällä, onko kannatusilmoituksen tekijäksi ilmoitettu äänioikeutettu Suomen kansalainen ja vastaako kannatusilmoituksen päiväys lain 5 §:n 2 momentissa säädettyä vaatimusta. Tarkastuksessa selvitettäisiin myös, ettei sama henkilö ole tehnyt useampaa kuin yhden kannatusilmoituksen samaan aloitteeseen. Tarkastus voisi perustua ensi vaiheessa satunnaisotantoihin, jolloin otantaan sisältyviä tietoja verrattaisiin väestötietojärjestelmään. Käytännössä olisi mahdollista, että Väestökisterikeskus joutuisi muullakin tavoin selvittämään tietojen oikeellisuutta.

Edellä olevan perusteella Vihreä eduskuntaryhmä ehdottaa, että kansalaisaloitetyöryhmän kansalaisaloitelakiehdotuksesta poistetaan 7§ 1 momentin 1 kohdan vaatimus vahvan sähköisen tunnistamisen käyttämisestä.

Lisäksi Vihreä eduskuntaryhmä ehdottaa, että lakiehdotuksen perusteluissa edellytetään vähintään kahden henkilötyövuoden resurssilisäystä Väestökisterikeskukselle valtionhallinnon tuottavuusohjelmassa vuosille 2012 ja 2013 määriteltyyn henkilötyövuosikehykseen.

Helsingissä 9. kesäkuuta 2011

Ville Niinistö
puheenjohtaja

Tiina Kivinen
pääsihteeri